

DAĞILMIŞ İNCİLERİ TOPLAMAK: ŞERH TASNİFİ DENEMESİ

Atabey KILIÇ*

Klâsik Türk Edebiyatının hâlâ çözüm bekleyen meselelerinden birisi de şerh meselesidir. Ali Nihad Tarlan'la modern mânâda ilk kez tarifinin yapıldığını veya ilgilenildiğini söyleyebileceğimiz şerh, malum olduğu üzere Arapça bir kelimedir. En açık tarifini *“Bir metnin daha iyi anlaşılmasını diyor, o metni başkalarından daha iyi anladığı kanaatinde olan kişiler tarafından açıklanması.”*¹ şeklinde verebileceğimiz şerhe dâir hâlen çözülmesi gereken pek çok müşkül bulunduğu bilinmektedir. Biz bu tebliğ çerçevesinde edebiyatımızda pek çok örneğini gördüğümüz şerhle ilgili eserlerin ana hatlarıyla tasnifini yapmayı deneyeceğiz, şerhe dâir bazı güçlüklerle ayrıca işaret etmeye çalışacağız.

Malum olduğu üzere şerhlerin ortaya çıkışında Kur'ân-ı Kerim'i daha iyi anlama gayretleri ve daha doğrusu tefsir faaliyetlerinin önemli bir yeri vardır. Meşhur pek çok tefsire bakıldığı zaman Klâsik Türk Edebiyatı sahasında gördüğümüz çoğu şerhle benzerlik arz ettiğini rahatlıkla görebiliriz, söyleyebiliriz. Tefsirlerde çoğunlukla sûrelerde, âyetlerde geçen ve ancak erbâbının iyi bildiği, umumun tam olarak haberdar olmadığı mühim noktalar izah edilmeye çalışılır. Böylelikle zâhirî mânânın altındaki bâtinî mânâ ve asıl maksat ortaya çıkarılmaya çalışılır. Bu yapılırken sûre veya âyette geçen telmihler, atıflar, kelimelerin ikinci, üçüncü anlamları ve birbiriyle alâkaları müfessir tarafından özellikle zikredilir. Şerhlerde de genellikle aynı yolun izlendiğini söyleyebiliriz. Şârih, açıklamayı hedeflediği metinde geçen kelime, kelime gurubu, cümle, atıf, telmih ve hâdiseleri tıpkı tefsirlerde olduğu gibi izah etmeye çalışır. Bu anlamda tefsirlere Ku'rân şerhleri demek bile söz konusu olabilir. Bu yaklaşımla, edebî anlamdaki şerhlere de metin tefsirleri dememiz mümkün olabilir.

Klâsik Edebiyatın şerh kelimesiyle alâkalı çözülmesi gereken bizce ilk ve en önemli müşkülü, şerhin tarifinden ziyâde geleneksel şerh, modern şerh ayrımının yapılmasıdır. Çokça kullanılan geleneksel şerh tanımı ile hangi şerhlerin kastedildiğini

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü KAYSERİ atabeykilic@gmail.com

¹ Tunca Kortantamer, “Teori Zemininde Metin Şerhi Meselesi”, I. Eski Türk Edebiyatı Kollojyumu, Ankara 17-18 Ocak 1992.; Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, İzmir 1994, S. VIII., s. 1-10.

bile anlamak çoğu zaman mümkün değildir.² Geleneksel şerhin terim olarak pek çok bilim adamınca kullanıldığını görüyoruz. Fakat bununla kimlerin, hangi eserlerinin kastedildiğini anlamak pek mümkün olmamaktadır. Bu demektir ki öncelikle geleneksel şerh isimlendirmesi ile, herkesin ittifak edebileceği birbirine benzer eserler silsilesi esasen mevcut değildir. Ulaşabildiğimiz kaynaklarda geleneksel şerhe dâhil edilen herhangi bir eser ismi de zikredilmediğinden, örnekten hareketle bu türe dâir bir kanaate ulaşmak pek mümkün olmamaktadır. Genel olarak kaynaklardan çıkarılan sonuç, Cumhuriyet öncesinde yapılan/yazılan şerhlerin hemen hepsini geleneksel şerh başlığı altında toplayabileceğimiz şeklindedir. Hâlbuki Osmanlı döneminde yapılan, ulaşabildiğimiz şerhlere baktığımızda bunların metot veya usûl bakımından birbirinden bir hayli farklı olduğunu görürüz. Tercüme şeklindeki şerhlerden, birkaç cümlelik izah içeren şerhlere ve nihâyet tek bir kelimeyi varaklar boyunca anlatan bir hayli kapsamlı şerhlere kadar, birbiriyle neredeyse hiç benzeşmeyen yüzlerce şerh eserini geleneksel şerh başlığı altında toplamak ne derece mümkün olabilir? Kanaatimizce geleneksel şerh tanımına en uygun eserleri son guruptakiler olarak düşünmek daha doğru bir tavır olacaktır. Bu anlamda Mehmed b. Mehmed Altıparmak'ın “Şerh-i Telhîs-i Miftâh”³, Burûsevî İsmâil Hakkı'nın “Rûhü'l-Mesnevî'si”⁴, Pîrî Paşa-zâde'nin “Tuhfe-i Mîr”⁵, Mehmed Necîb'in “Hediyetü'l-İhvân fi-Şerhi Sûbhatî's-Sıbyân”⁶ ve Şem'i Şem'ullâh'ın “Şerh-i Mesnevî”⁷ geleneksel şerh için iyi birer örnek olarak zikredilebilir. Fakat Neşâtî'nin “Şerh-i Kasâid-i Örfî”⁸ ve Şem'î Şem'ullah'ın “Şerh-i Gülistân”⁹ bu anlamda neredeyse kelime kelime tercüme olduğu ve daha ziyade cümle ile alâkalı müşkilâtı halle mâtuf eserler olduğu için bunların geleneksel şerh içinde sayılması bize göre yanlış olur. Bu tür şerhleri, her ne kadar bazıları müellifleri tarafından “şerh” ismi ile tesmiye edilse de “*hall-i müşkilât*” şeklinde veya “*tercümeye yakın şerh*” olarak adlandırmak daha doğru olabilir. Geleneksel şerhin ne olduğunun tam olarak anlaşılabilmesi için, özellikle Osmanlı dönemine âit şerh metinlerinin ilmî usullerle bir an önce çıkarılması gerekmektedir. Bu metinlerin neşri, metinler arası

² Daha geniş bilgi için bkz. Kortantamer, 1. s.

³ Atabey KILIÇ, Üskübî'nin Şerh-i Telhîs'i, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, İzmir 1990.

⁴ İsmail GÜLEÇ, Mesnevî Şerhi Rûhu'l-Mesnevî, İnsan yayınları, İstanbul 2004.

⁵ Zehra Gümüş, Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâki, Tuhfe-i Mîr [Tuhfe-i Şâhidî Şerhi] (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü KAYSERİ 2006.

⁶ Atabey Kılıç, “Manzum Sözlüklerimizden Sûbha-i Sıbyân Şerhi Hediyetü'l-İhvân”, *Turkish Studies 1. Cilt 1. Sayı Temmuz-Ağustos-Eylül 2006*, s. 19-28. <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi1/makale/kilic.pdf>

⁷ Abdülkadir DAĞLAR, Şem'i Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (I. Cilt) (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük), (Devam eden doktora tezi, Danışman: Doç. Dr. Atabey Kılıç), Kayseri; Turgut KOÇOĞLU, Şem'i Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (II. Cilt) İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük, (Devam eden doktora tezi, Danışman: Doç. Dr. Atabey Kılıç), Kayseri.

⁸ Sengül TOPRAK, Neşâtî'nin Şerh-i Kasâ'id-i Örfî'si, (Basılmamış yüksek lisans tezi), İzmir 1998.

⁹ Seyhan DÜNDAR, Şem'i Şem'ullah'ın Şerh-i Gülistân'ı, (Basılmamış yüksek lisans tezi), İzmir 1998.

mukâyeseyi sağlamak ve geleneksel şerhi kendi içerisinde daha etraflı bir şekilde sınıflandırmak açısından da ayrı bir önem taşımaktadır.

Geleneksel şerhle birlikte ismi zikredilen modern şerh ise şimdiye kadar ne târif ve ne de tasnif edilmiştir. Şâyet Cumhuriyet'in ilânından sonra yapılmış olmak, modernlik anlamına gelecekse 1920'li yıllardan günümüze gelinceye kadar yapılan bütün '*metin tahlili*', '*îzah*', '*üzerine düşünceler*', '*şerh*' şeklindeki çalışmaları bu başlık altında toplamak doğru bir tavır olacaktır. Kanaatimizce, günümüzde yapılan, klâsik metinleri anlamaya yönelik çalışmaların tam bir tespiti bile bir hayli güçtür. Bunların hepsini tespitten sonra sınıflandırmak ve ardından değerlendirmeye tâbi tutmak, bizi bekleyen çalışmalar arasında bulunmaktadır. Avni Konuk'un Mesnevî Şerhi'nden¹⁰ İskender Pala'nın Şi'r-i Kadîm'ine¹¹ ve Walter Andrews'in Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı'ndan¹² Cem Dilçin'in "Fuzûlî'nin Bir Gazelinin Şerhi ve Yapısal Yönden İncelenmesi"¹³ kadar bir hayli geniş ve birbirinden uzak bir manzara arz eden günümüzdeki klâsik metin anlama çalışmaları, son zamanlarda artık, çoğunluğu batı menşeli olan modern edebiyat teorilerine dayalı çalışmalar olarak düşünülmektedir. Tunca Kortantamer'in de belirttiği üzere, geleneksel metinlere yaklaşırken hangi teorinin kullanılacağına karar vermek bile apayrı bir güçtür ve bunların her biri kendi içerisinde önemli açmazlara sahip yaklaşımlar olarak çeşitli tenkitlere de uğramıştır. Meselenin şimdilik en basit çözüm yolu hâlâ "eklektik" yaklaşım olarak görülebilir.

Bizim Klâsik Türk Edebiyatı çalışmaları içerisinde çözmemiz gereken bir başka önemli mesele ise özellikle Osmanlı döneminden kalan şerh ve şerhle ilgili eserlerin genel bir tasnifinin yapılmasıdır. Şerhle alâkalı hiçbir çalışmada görmediğimiz bu tasnif, bilimsel mânâda düşünüşün ve hâliyle incelemenin de önemli yardımcılarından olacaktır. Şerhle alâkalı eserler, bilindiği gibi çok çeşitli alanlarda karşımıza çıkmaktadır. Bizim bu çalışma çerçevesinde ilgileneceğimiz eserler daha ziyade, bir şekilde edebî hüviyet taşıyanlar olacaktır. Ancak bir kısım kataloglarda ismini bölüm pörçük görebildiğimiz bu tür şerhleri birkaç bakımdan sınıflandırmamız mümkün olabilir.¹⁴

1. Şerh metoduna göre:

¹⁰ A. Avni KONUK(Tercüme ve Şerh) : Mesnevî-i Şerif Şerhi I-VII, İstanbul 2004-2006.

¹¹ İskender PALA : Şi'r-i Kadîm, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1997.

¹² Walter G. ANDREWS: Şiirin Sesi, Toplumun Şarkısı, İletişim Yayınları, İstanbul 2000.

¹³ Cem DİLÇİN : "Fuzûlî'nin Bir Gazelinin Şerhi ve Yapısal Yönden İncelenmesi", Türkoloji Dergisi, Ankara 1991, C. 9, s. 43-98.

¹⁴ Tasnif esnasında ismi verilen yazma eserler <http://www.suleymaniye.gov.tr/Yordam.htm> adresinden taranmıştır.

A. Geleneksel Şerh: Dört başı mamur veya dört dörtlük şerhler olarak da tarif edebileceğimiz bu şerhler kendi içlerinde son derece tutarlı bir metoda sahiptir. Eskilerin “Efrâdını câmi, ağıârını mâni” şeklinde tanımladığı tavrı bu başlık altında topladığımız bilinen şerhlerin hemen hepsinde görürüz. Şârih, muhatabına ne kadar çok şey bildiğini göstermekten ziyade, şerh ettiği eserin daha iyi anlaşılmasını amaçlamaktadır.¹⁵ Bu tarzın en iyi örneğinin Bursalı İsmail Hakkı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Aşağıya bu başlık altında toplayabileceğimiz birkaç eserin ismini alıyoruz:

Rûhü’l-Mesnevî (Bursevî İsmâil Hakkı)¹⁶, Şerh-i Telhîs-i Miftâh (Mehmed b. Mehmed Altıparmak)¹⁷, Tuhfe-i Mîr (Pîrî Paşa-zâde Cemâlî)¹⁸, Hediyyetü’l-İhvân fi-Şerhi Sübhâtî’s-Sıbyân (Mehmed Necîb)¹⁹.

B. Hall-i Müşkilât ve Benzeri veya Tercümeğe Yakın Şerhler: Bu tür eserler, bir eseri baştan sona kadar etraflı bir şekilde şerh etmekten ziyade, genellikle içerisinde bulunan bazı müşkülleri gidermek veya beytin/cümlenin nasıl anlaşılacağına dair fikir ileri sürmek maksadıyla kaleme alınmışlardır. Neşâtî’nin Şerh-i Kasâ’id-i Örfî²⁰ adlı eserini bu grup içerisinde düşünebiliriz.

C. Modern Şerh :

a. **Bilimsel Esaslı, Teorik Zemine Dayalı Olanlar :** Aşkın Okunmaz Kıyıları (Victoria Rowe Holbrook)²¹, Şiirin Sesi Toplumun Şarkısı (Walter Andrews)²², “Gül Kasidesi” (Tunca Kortantamer)²³ “Fuzûlî’nin Bir Gazelinin Şerhi ve Yapısal Yönden İncelenmesi” (Cem Dilçin)²⁴, “Bir Gazel Anlam Bilimle Nasıl Anlaşılır?” (Dursun Ali Tökel)²⁵

b. **Geleneği Bazı Eklmelerle Devam Ettirenler:** Anlaşıldığı kadarıyla en kalabalık isim listesini bu grup için düşünmek gerekecektir. Kanaatimizce bu başlık için tam bir isim listesi bile hazırlamak neredeyse imkânsız olmakla birlikte, biz yine de bazı çalışmalarını burada zikretmek

¹⁵ Daha geniş bilgi için bkz. Kortantamer, s. 3.

¹⁶ İ. GÜLEÇ, Mesnevi Şerhi Rûhu’l-Mesnevî.

¹⁷ Atabey KILIÇ, Üskübî’nin Şerh-i Telhîs’i, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, İzmir 1990.

¹⁸ Zehra Gümüüş, Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr [Tuhfe-i Şâhidî Şerhi] (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü KAYSERİ 2006.

¹⁹ Atabey Kılıç, “Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyyetü’l-İhvân”, *Turkish Studies 1. Cilt 1. Sayı Temmuz-Ağustos-Eylül 2006*, s. 19-28. <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi1/makale/kilic.pdf>

²⁰ Sengül Toprak, Neşâtî’nin Şerh-i Kasâ’id-i Örfîsi, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1998.

²¹ Victoria Rowe Holbrook, Aşkın Okunmaz Kıyıları, İletişim, İstanbul 1998.

²² Walter G. Andrews: Şiirin Sesi, Toplumun Şarkısı, İletişim Yayınları, İstanbul 2000.

²³ Dergâh, S. 2-4, 1990, s. 14-16.

²⁴ Türkoloji Dergisi, C. 9, 1991, s.43-98.

²⁵ Dergâh, S.150, 2002, s. 10-11-23.

düşüncesindeyiz.²⁶ A. Nihad Tarlan, Mehmet Çavuşoğlu²⁷, Ali Alpaslan, Haluk İpekten, İskender Pala²⁸, Cihan Okuyucu²⁹ vb.

2. Şerh edilen eserin manzum ya da mensur oluşuna göre:

A. Manzum Eser Şerhleri:

- a) *Manzum Sözlük Şerhleri*: Hediyyetü'l-İhvân fi Şerhi Sübhâtî's-Sıbyân (Mehmed Necîb)³⁰, Mûzihü'l-Hafâ Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî (Muhammed Murad b. Abdülhalim el-Buharî en-Nakşî Murad Molla)
- b) *Dîvan Şerhleri*: Hâfız Dîvanı Şerhi (Mehmed Vehbî b. Hasan el-Eş'arî el-Konevî), Şerhu Dîvân-ı İbni'l-Fârız (Abdülganî b. İsmâil b. Abdülganî en-Nablusî)
- c) *Pend-nâme Şerhleri*: Pend-nâme Şerhi (Bursevî İsmâil Hakkı)
- ç) *Mesnevî Şerhleri*: Şerhu'l-Mesnevî (Sarı Abdullah b. Muhammed el-Ankaravî el-Bayrâmî)

B. Mensur Eser Şerhleri:

- a) *Belâgat Şerhleri*: Şerh-i Tellîs-i Miftâh (Mehmed b. Mehmed Altıparmak)
- b) *Vasiyet-nâme Şerhleri*: Şerh-i Vasiyet-nâme-i Birgivî (Bedreddin Ali b. Muhammed es-Sadrî el-Konevî)
- c) *Hukuk/Mecelle Şerhleri*: Mecelle Şerhi Teşrîh (Kırımî Abdüsettar Efendi)
- ç) *Mantık*: Şerhu Hidâyeti'l-Hikme (Kâdî Mîr Hüseyin b. Muinüddin el-Hüseyinî el-Meybudî)

²⁶ Amil Çelebioğlu; Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1998; Ali Alpaslan, "Gazel Şerhi Örnekleri I", Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı II Divan Şiiri), S. 415-417, Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, s. 248-259; Muhammed N. Doğan, Fatih Divanı ve Şerhi, Erguvan, İstanbul 2004; Ali Nihad Tarlan, Bâkî Divanı Şerhi Notları, (Haz: Fazıl Duru-Sait Okumuş), Meneviş Yayınevi, Ankara 2003; Ali Nihad Tarlan, Fuzûlî Divanı Şerhi, Akçağ, Ankara 1998; Abdülbaki Gölpınarlı, : Mesnevî ve Şerhi I-VI, Kültür Bakanlığı, Ankara 2000; A. Avni Konuk (Tercüme ve Şerh) : Mesnevî-i Şerif Şerhi I-VII, İstanbul 2004-2006; Harun Tolasa, Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası, Akçağ Yayınları, Ankara 2001.; Ahmet Atilla Şentürk, Ahmed Paşa'nın Güneş Kasidesi Üzerine Düşünceler, Enderun, İstanbul 1994; Namık Açıkgoz, "Fuzulî'nin Bir Beyiti Etrafında Düşünceler", Azerbaycan Türkleri Dergisi, S., 1990, s.38-40; Haluk İpekten, "Gazel Şerhi Örnekleri II", Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı II Divan Şiiri), S. 415-417, Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, s. 260-290; Atilla Şentürk, "Zâtî'nin Bir Gazeli ve Düşündürdükleri", Türk Dili, S.464, 1990, s.78-82; Mustafa Tatçı, "Gülzâr-ı Aşk, (Mevlid Şerhi) Vesiletü'n-Necât'ı Anlama Çabasıdır", Dergâh, C.17, S.194, 2006, s.12-15; Ali Yıldırım, "Baki'nin Devriye Türünde Yazdığı Bir Gazeli", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.10, S.1, 2000, s.207-215; Adem Ceyhan, "Kânûnî'nin Bir Gazelinin Düşündürdükleri", Yağmur Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, S.1, Ekim-Kasım-Aralık, s. 59-62; Atabey Kılıç, "Karnım Açtır Karnım Aç!", Berceste Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, Yıl 2, S. 13, (Temmuz 2003) s. 3-6; Atabey Kılıç, "Kadı Burhaneddin'in Bir Gazelinden Hareketle", Berceste Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, Yıl 5, Sayı 54 Aralık 2006, s. 21-24.

²⁷ Divanlar Arasında, Akçağ, Ankara 1998.

²⁸ İskender Pala, Müstesnâ Güzeller, Ötügen, İstanbul 1997; İskender Pala, Âh Mine'l-Aşk, Ötügen, İstanbul 1999; İskender Pala, Ve Gazel Yeniden, Ötügen, İstanbul 2001.

²⁹ Cihan Okuyucu, "Gazel Şerhi Örnekleri (I)", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.4, 1990, s.467-482;

³⁰ Atabey Kılıç, "Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyyetü'l-İhvân", *Turkish Studies 1. Cilt 1. Sayı Temmuz-Ağustos-Eylül 2006*, s. 19-28. <http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayil/makale/kilic.pdf>

- d) *Aruz (Kâfiye, Şâfiye)*: Şerhu'ş-Şâfiye fi't-Tasrîf (Cemalüddin Abdullah b. Muhammed el-Hüseynî Nukrekâr), Şerhü'l-Kâfiye (İsamüddin İbrahim b. Muhammed b. Arabşah İsâm el-İsferâyânî)
- e) *Hadis*: Şerhu'l-Erba'în (İsmâil Hakkı b. Mustafâ el-Celvetî el-Bursevî), Burhânü'l-Müttakin Tercüme-i Şerh-i Hadîs-i Erba'în (Muhyiddin Muhammed b. Pîr Ali el-Hanefî el-Birgivî)
- f) *Akâid/Kelâm*: Şerhu'l-Fıkhu'l-Ekber (Ebü'l-Müntehâ Ahmed b. Muhammed el-Mağnisavî), Şerhu'l-Mevâkıf (es-Seyyid eş-Şerîf Ali b. Muhammed el-Hüseynî el-Cürcanî)
- g) *Fıkıh*: Merâku'l-Felâh Bi-İmdâdü'l-Fettâh Şerhi Nûru'l-Îzâh (Hasan b. Ammâr el-Vefâi el-Hanefî eş-Şürünbülâlî), ed-Dürri'l-Muhtâr fi-Şerhi Tenvîri'l-Ebsâr (Alâüddin Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Hanefî el-Haskefî)
- ğ) *Ferâiz*: Ferâiz Şerhi (Muhammed Mekkî), Şerhu'l-Ferâizi's-Sirâciyye (es-Seyyid eş-Şerîf Ali b. Muhammed el-Hüseynî el-Cürcanî)

3. Şerh edilen eserin diline göre:

- A. *Arapça Eser Şerhleri*: Şerhu'l-Alâka (Süleyman Sırrî b. Abdullâh b. Hasan el-Ermenekî), es-Sirâcü'l-Münîr Şerhu'l-Cami'ü's-Sagîr (Ali b. Ahmed b. Muhammed el-Bulakî el-Azîzî), Şerh-i Mukaddimetü'l-Cezerî (İsamüddin Ahmed b. Mustafa et-Taşköpri Taşköpri-zâde)
- B. *Farsça Eser Şerhleri*: Şerh-i Rubaiyyât (Nureddin Abdurrahman b. Ahmed el-Horasanî el-Câmî), Şerh-i Gülistan (Şem'ullâh Mustafa b. Muhammed Şem'î el-Prizrenî), Mefâtihi'l-İ'câz Şerh-i Gülşen-i Râz (Şemsüddin Muhammed b. Yahya b. Ali el-Ceylani el-Lahicî), Câm-ı Muzaffer Şerh-i Arûz-ı Molla Câmî (Sâfi Ahmed Efendi)
- C. *Türkçe Eser Şerhleri*: Şerh-i Tuhfe-i Vehbî (Seyyid Ahmed b. Ahmed el-Hanefî Hayâtî el-Elbistânî), Şerh-i Vasiyet-i Birgivî (Alî Sadrî Konevî)

4. Şerh edilen eserin muhtevasına göre:

A. Edebî Şerhler:

- a) *Mesnevî*: Şerh-i Mesnevî (İsmâil Rusuhî b. Ahmed el-Mevlevî el-Ankaravî), Şerhu'l-Mesnevî (Sarı Abdullah b. Muhammed el-Ankaravî el-Bayramî), Şerh-i Mesnevî (Şem'ullah Mustafâ b. Muhammed Şem'î el-Prizrenî)

b) *Divan*: Şerhu Dîvânî İbni'l-Fârız (Abdülganî b. İsmâil b. Abdülganî en-Nablusî), Şerh-i Dîvân-ı Hâfız (Mehmed Vehbî b. Hasan el-Eş'arî el-Konevî), Hz. Ali'ye İsnad Olunan Arapça Divanın Şerhi (Sa'deddin Süleyman b. Muhammed Emin Müstakim-zâde)

c) *Manzum Sözlük*: Şerh-i Tuhfe-i Vehbî-Şerhu Tuhfeti'd-Dürriyye fi-Lügati'l-Fârsiyye (Seyyid Ahmed b. Ahmed el-Haneffî Hayatî el-Elbistanî), Mûzihü'l-Hafâ-Şerh-i Tuhfe-i Şâhidî (Muhammed Murad b. Abdü'l-halim el-Buhârî en-Nakşî Murad Molla)

ç) *Kaside vb. Şiir Şerhleri*:

Kaside-i Bürde: Şerhu Kasideti'l-Bürde (Zeynü'd-din Halid b. Abdullah el-Cercavî el-Ezherî), Şerhu Kasîdeti'l-Bürde (İbrahim b. Muhammed el-Yalvacî), Kasidetü'ş-Şühde Şerhu Kasîdeti'l-Bürde (Ömer Naimî b. Ahmed b. Muhammed Said el-Harputî)

el-Kasîdetü't-Tantaraniyye'nin Türkçe Manzûm Şerhi (Muînüddin Ahmed b. Abdü'r-rezzâk el-Bağdâdî et-Tantarani)

d) *Zafer-nâme*: Zafer-nâme Şerhi (Ziyâeddin Abdülhamid b. Ferdüddin Ziya Paşa), Zafer-nâme Şerhi (Zaptiye Nâzırı Hasan Paşa)

e) *Bostan*: Bostan Şerhi (Sudî el-Bosnevî)

f) *Gülîstan*: Şerh-i Gülîstan (Şem'ullâh Mustafâ Şem'î el-Prizrenî)

g) *Pend-nâme*: Pend-i Attâr Şerhi (İsmail Hakkı b. Mustafâ el-Celvetî el-Bursevî), Şerh-i Pend-i Attâr (Muhammed Murad b. Abdü'l-halim el-Buhârî en-Nakşî Murad Molla)

B. Dînî Eser Şerhleri:

a) *Âyet*: Şerh-i Âyete'l-Kürsî (Ebu'l-Abbâs Ahmed b. el Kuraşî el-Magribî)³¹

b) *Siyer*: Şerhu'ş-Şemâilî'n-Nebeviyye ve'l-Hasâilü'l-Mustafaviyye (Hüsâmü'd-dîn Hasan b. Muhammed b. el-Hasan Hüsâm en-Nakş-bendî)

c) *Vasiyetnâmeler*: Zübdetü'l-Hakâyık Şerh-i Vasiyet-nâme-i Birgivî (Mustafa el-Güzelhisârî)

ç) *Gurer*: Nakdü'd-Dürer ale'd-Düreri fi-Şerhi'l-Gurer (Vankulı Muhammed b. Mustafâ)

d) *Dürer*: Dürerü'l-Hukkâm fi-Şerhi Gureri'l-Ahkâm (Mollâ Hüsrev)

e) *Besmele*: Şerhu Risâletü'l-Besmele (Muhammed b. Mustafa b. Osman el-Konevi el-Hadimî), Şerhu'l- Besmele (Ebû Sa'id Muhammed el-Hadimî)³²

³¹ 07 El 2495/3, TÜYATOK 07/II, İstanbul 1882.

³² Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, Yazmalar 202.

- f) *Kelime-i Tevhîd*: Rûhu Kemâlâtî't-Tefrîd Şerhu Kelimeti't-Tevhîd (Süleyman Hakkı el-Eskişehirî)
- g) *Esmâü'l-Hüsna*: Şerhu Manzûmeti Esmâi'l-Hüsna (Ahmed b. Muhammed es-Sabî)
- ğ) *Hadîs*: es-Sirâcü'l-Münîr Şerhu'l-Camii's-Sağîr (Ali b. Ahmed b. Muhammed el-Bulakî el-Azizî), Hadîs-i Erba'în Şerhi (Ebu Bekr Usfirî Muhammed), Şerhu'l-Erba'în (İsmail Hakkı b. Mustafa el-Celvetî el-Bursevî), Şerhu'l-Ehâdîsi'l-Erba'în li'l-Birgivî
- h) *Akâid/Kelâm*: Şerhu'l-Akâidi'l-Adûdiyye Tercümesi (Celalüddin Muhammed b. Es'ad es-Siddîkî ed-Devvânî), Şerh-i Akâid-i Adûdiyye Tercümesi (Serbest-zâde Ahmed Hamdî el-İskilibî)
- ı) *Fıkıh*: Tercüme-i Şerh-i Siyer-i Kebîr (Şemsü'l-Eimme Muhammed b. Ahmed el-Hanefî es-Serahsî), Mecmau'l-Enhur fi-Şerhi Mülteka'l-Ebhur (Abdurrahman b. Muhammed el-Gelibolî-Damad Şeyhî-zâde)
- î) *Ferâiz*: Şerhu Ferâizi's-Secâvendî (es-Seyyid eş-Şerif Ali b. Muhammed el-Hüseynî el-Cürcanî), İlm-i Ferâizden Ahvâl-i Erba'in Şerhi (Yûsuf Sıddîk b. Abdurrahman Çerkeşî)

C. Tasavvufî Şerhler:

Şathiyeler: Yunus Emre'nin Çıktım Erik Dalına İlahisinin Şerhi (Niyâzî-i Mısırî)³³

Usûli'l-Aşere: Şerhu'l-Usûli'l-Aşere (İsmail Hakkı b. Mustafa el-Celvetî el-Bursevî)

D. Diğer Bilimlerle Alâkalı Şerhler :

- a) *Mantık*: Şerhu'l-Velediyye fi'l-Mantık (Abdülvehhâb b. Hüseyin b. Veliyyüddin el-Amidî), Tahrîrû'l-Kavâidi'l-Mantikiyye fi-Şerhi Risâletü'ş-Şemsiyye (Kutbuddin Muhammed b. Muhammed er-Râzî Kutbü't-Tahtanî)
- b) *Belâgat*: Belâgat-ı Osmâniyye Şerhi/Şerh-i Belâgat (Hacı İbrahim Efendi)
- c) *Aruz*: Câm-ı Muzaffer Şerh-i Arûz-ı Molla Câmî (Safî Ahmed Efendi), el-Mîzân Şerh Arûzü'l-Endülüsî (eş-Şumnevi İbrâhîm Hakkî b. Hüseyin), Şerhu'l-Arûz li'l-Endülüsî (Abdülmuhsin b. Muhammed Mecdüddin Muhsinü'l-Kayserî)
- ç) *Hukuk/Mecelle*: İtilâ Yahud Umum Mehâkim-i Harc Nizâm-nâmeleri Şerhi (Türk-zâde Mehmed Ziyâeddin), Dürerü'l-Hükkâm Şerhu Mecelleti'l-Ahkâm (Büyük Haydar Efendi-Ali Haydar Efendi b. Emin), Mecelle Şerhi Teşrih (Abdüssettar Efendi Kırımî)

³³ Geniş bilgi için bkz. Ömür Ceylan: *Tasavvufî Şiir Şerhleri*, Kitabevi, İstanbul 2000.

Sonuç olarak, küçük bir tasnif denemesi hâlinde sunmaya gayret ettiğimiz bu çalışma göstermektedir ki, şerhle ilgili söylenecek/yapılacak hâlâ çok şey vardır. Daha ayrıntılı bir tasnifin yapılabilmesi için bize göre, öncelikle sahada bulunan şerhe dair metinlerin önemli bir kısmının yayınlanması gerekmektedir. Klâsik Türk Edebiyatında bu şekilde çalışılmayı bekleyen yüzlerce eser bulunduğunu söylemek yeni ve orijinal bir tespit değildir elbette. Fakat bu alanda çalışmak için önemli bir birikimin gerektiği de ayrıca zikredilmesi gereken bir husustur.

BİBLİYOGRAFYA

KİTAPLAR

- Abidin Paşa: *Kaside-i Bürde Tercüme ve Şerhi*,(Sadeleştiren: Prof. Dr. Ömer Faruk Harman), Kalem, İstanbul 2004.
- AKAR, Metin: *Su Kasidesi Şerhi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 1994.
- ALPARSLAN, Ali: *Kadı Burhaneddin Divanından Seçmeler*, Kültür Bakanlığı, Ankara 2000.
- ANDREWS, Walter G.: *Şiirin Sesi, Toplumun Şarkısı*, İletişim, İstanbul 2000.
- Bergamalı Kadri: *Müeyyiretü'l-Ulum*, (Neşreden: Besim Atalay), İstanbul 1946.
- BİLKAN, Ali Fuat : *Osmanlı Şiirine Modern Yaklaşımlar*, L&M, İstanbul 2006.
- Bursevî İsmâil Hakkı: *Mesnevî Şerhi Rûhu'l-Beyân*, (Hazırlayan: İsmail GÜLEÇ), İnsan, İstanbul 2004.
- CEYLAN, Ömür: *Tasavvuf Şiir Şerhleri*, Kitabevi, İstanbul 2000.
- CEYLAN, Ömür: *Böyle Buyurdu Sûfî* (Tasavvuf ve Şerh Edebiyatı Araştırmaları), Kapı, İstanbul 2005.
- ÇALIŞKAN, Adem: *Fuzûlî'nin Su Kasidesi ve Şerhi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 1992.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet: *Divanlar Arasında*, Akçağ, Ankara 1998.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet: *Bâkî ve Divânından Örnekler*, Kitabevi, İstanbul 2001.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet: *Necati Bey Divanı'nın Tahlili*, Kitabevi, İstanbul 2001.
- ÇAYLIOĞLU, Abdullah: *Niyâzî-i Mısri Şerhleri*, İnsan Yay., İstanbul 1999.
- ÇELEBİOĞLU, Amil: *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1998.
- DEMİREL, Şener: *Tâhirü'l-Mevlevî (Olgun)'den Metin Şerhi Örnekleri*, Araştırma, Ankara 2005.
- DİLÇİN, Cem: *Studies On Fuzulî's Divan (Fuzulî Divanı Üzerine Notlar)*, Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri Bölümü, Harvard 2001.
- DOĞAN, Muhammet N. : *Fatih Divanı ve Şerhi*, Erguvan, İstanbul 2004.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki: *Nehcü'l-Belâga Terceme ve Şerhi*, İş Bankası, İstanbul 1971.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki : *Gülşen-i Râz Şerhi*, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1972.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki : *Mesnevî ve Şerhi I-VI*, Kültür Bakanlığı, Ankara 2000.
- GÜLEÇ, İsmail: İsmail Hakkı Bursevî Ruhü'l-Mesnevî: Mesnevî Şerhi, İnsan Yayınları , İstanbul 2004.
- HAS, İbrahim: Yunus Emre'nin Bir Şiirinin Şerhi: Çıktım Erik Dalına, Bizimbüro Yay., Ankara 2003.
- HOLBROOK, Victoria Rowe: *Aşkın Okunmaz Kıyıları*, İletişim, İstanbul 1998.
- İZBUDAK, Veled Çelebi: *Mesnevî Şerhi I-VI*, (Hazırlayan: Yrd. Doç. Dr. Yakup ŞAFAK), Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya 2004.
- KAM, Ömer Ferit: *Divan Şiirinin Dünyasına Giriş (Âsâr-ı Edebiye Tetkikatı)*, (Hazırlayan: Halil Çeltik), Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul 2003.
- KAPLAN, Mahmut: *Divan Şiiri Kıyısında*, Kaşgar, Ankara 2003.
- KARABEY, Turgut-ATALAY, Mehmed: Neşati: Şerh-i Ba'z-ı Kasâid-i Urfî, Erzurum Atatürk Üniversitesi 1997.
- KARAHAN, Abdülkadir: İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadîs : Toplama, Tercüme ve Şerhleri, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 1991.
- KAYAALP, İsa: *Sultan Ahmed Divanının Tahlili*, Kitabevi, İstanbul 1999.
- KILIÇ, Atabey: *Eski Türk Edebiyatı Üzerine Yazılar*, Laçın, Kayseri 2001.
- KONUK, A. Avni: *Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi I-IV*, (Hazırlayan: Dr. Selçuk ERAYDIN-Dr. Mustafa TAHRALI), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İstanbul 1992.
- KONUK, A. Avni: *Mesnevî-i Şerîf Şerhi I*, (Hazırlayan: Dr. Selçuk ERAYDIN-Prof. Dr. Mustafa TAHRALI), Gelenek, İstanbul Ekim 2004.
- KONUK, A. Avni: *Mesnevî-i Şerîf Şerhi II*, (Hazırlayan: Dr. Selçuk ERAYDIN-Prof. Dr. Mustafa TAHRALI), Gelenek, İstanbul Kasım 2004.

- KONUK, A. Avni: *Mesnevî-i Şerîf Şerhi III*, (Hazırlayan: Prof.Dr. Osman TÜRER-Prof. Dr. Mustafa TAHRALI-Dr. Sâfi ARPAGUŞ), Gelenek, İstanbul 2005.
- KONUK, A. Avni: *Mesnevî-i Şerîf Şerhi IV*, (Hazırlayan: Prof. Dr. Osman TÜRER-Prof. Dr. Mustafa TAHRALI-Dr. Sâfi ARPAGUŞ), Kitabevi, İstanbul Temmuz 2005.
- KONUK, A. Avni: *Mesnevî-i Şerîf Şerhi V*, (Hazırlayan: Dr. Selçuk ERAYDIN-Prof. Dr. Mehmet DEMİRCİ-Prof.Dr. Mustafa TAHRALI-Dr. Sâfi ARPAGUŞ-Dr. Necdet TOSUN), Kitabevi, İstanbul Ekim 2005.
- KORTANTAMER, Tunca: *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*, Akçağ, Ankara 1993.
- KURNAZ, Cemâl: *Hayâlî Bey Divanı'nın Tahlili*, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1996.
- KURNAZ, Cemâl: *Türküden Gazele*, Akçağ, Ankara 1997.
- KURNAZ, Cemal-TATÇI Mustafa: *Bitmedik Ot Dibiinde Doğmadıcak Bir Göcen*, Akçağ, Ankara 2001.
- KURNAZ, Cemal-TATÇI Mustafa: *Hasan Lütfi Şerh-i Gazel-i Cemâl*, Bizimbüro Basımevi, Ankara 2001.
- MENGİ, Mine: *Divan Şiiri Yazıları*, Akçağ, Ankara 2000.
- OKUYUCU, Cihan: *Cinânî*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1996.
- OLGUN, Tahir: *Divan Edebiyatının Bazı Beyitlerinin İzahına Dair Edebî Mektuplar*, (Hazırlayan: Cemal KURNAZ), Akçağ, Ankara 1995.
- ONAN, N. Halil: *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi*, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul 1991.
- PALA, İskender: *Müstesnâ Güzeller*, Ötüken, İstanbul 1997.
- PALA, İskender: *Şi'r-i Kadîm*, Ötüken, İstanbul 1997
- PALA, İskender: *Âh Mine'l-Aşk*, Ötüken, İstanbul 1999.
- PALA, İskender: *Fatih Sultan Mehmed*, Şule, İstanbul 1999.
- PALA, İskender: *Ve Gazel Yeniden*, Ötüken, İstanbul 2001.
- PALA, İskender: *Akademik Divân Şiiri Araştırmaları*, L&M, İstanbul 2003.
- Saruhânî İbn İsbâ: *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*, (Hazırlayan: Yard. Doç. Dr. Numan KÜLEKÇİ), Akçağ, Ankara (Tarihsiz).
- SEFERCİOĞLU, M.Nejat: *Nev'î Divanı'nın Tahlili*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1990.
- Seyyid Muhammed Nürü'l-Arabî: *Mısrî Niyâzî Divanı Şerhi*, (Hazırlayan: Mahmut Sadettin BİLGİNER), Esmâ, İstanbul 1982.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ: *Ahmed Paşa'nın Güneş Kasidesi Üzerine Düşünceler*, Enderun, İstanbul 1994.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ: *Necâtî Beğ'in Sultan Beyazıt Methiyesi ve Bazı Gazelleri Hakkında Notlar*, Enderun, İstanbul 1995.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ: *Yahya Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi yahut Kanunî Hicviyesi*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1998.
- Şeyh Gâlib: *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî*, (Hazırlayan: Turgut KARABEY-Mehmet VANLIOĞLU-Mehmet ATALAY), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Erzurum, 1996.
- TARLAN, Ali Nihad: *Edebiyat Meseleleri*, Ötüken, İstanbul 1981.
- TARLAN, Ali Nihad: *Fuzûlî Divanı Şerhi*, Akçağ, Ankara 1998.
- TARLAN, Ali Nihad: *Bâkî Divanı Şerhi Notları*, (Haz: Fazıl Duru-Sait Okumuş), Meneviş Yayınevi, Ankara 2003.
- TARLAN, Ali Nihad: *Şeyhî Divanı'nı Tedkik*, Akçağ, Ankara 2004.
- TATÇI, Mustafa: *Yunus Emre Şerhleri*, Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul 2005.
- TOLASA, Harun: *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Sevinç Matbaası, Ankara 1973.
- UTKU, Mustafa: *İsmail Hakkı Bursevî Ferahu'r-Rûh: Muhammediyye Şerhi*, Uludağ Yayınları, Bursa 2000.
- YAKIT, İsmail: *Yunus Emre'de Sembolizm Çıktım Erik Dalına*, Kültür Bakanlığı, Ankara,2002.
- YILMAZ, H.Kâmil: *Tasavvufî Hadis Şerhleri ve Konevî'nin Kırk Hadis Şerhi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İstanbul 1990.

MAKALELER- TEBLİĞLER-ANSİKLOPEDİ MADDELERİ

- AÇIKGÖZ, Namık: *"Fuzulî'nin Bir Beyiti Etrafında Düşünceler"*, Azerbaycan Türkleri Dergisi, S., 1990, s.38-40.

- AKAR, Metin: “*Hasan Dede'nin Bir Dörtlüğü'nün Şerhi*”, BİR, S. 8, 1997, s. 7-11.
- AKAY, Hasan: “*Tarih-i Kadîme Dair Aykırı ve Neşeli Bir Şerh*”, Bir, S. 8, 1997, s. 18.
- AKKUŞ, Metin: “*Metin Şerhi Geleneği Tarlan Mektebinden Haluk İpekten'e*”, Yedi İklim, S.32, Kasım 1992, s. 67-68.
- AKKUŞ, Metin: “*Gönüldeki Tecellî (Osman Hulûsi Efendi'nin Bir Gazelinin Şerhi)*”, Somuncu Baba Dergisi, S.57, Temmuz 2005.
- AKSOYAK, İsmail Hakkı: “Metin Şerhi”, Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, Haz. Mustafa İsen...[ve öte.], Grafiker Yay, Ankara 2002. s.283-90.
- ALPARSLAN, Ali: “*Gazel Şerhi Örnekleri I*”, Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı II Divan Şiiri), S. 415-417, Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, s. 248-259.
- ALPTEKİN, Turan, “Yunus Şiirlerinin Stilistik ve Yapısal Çözümleme Denemesi İçin Bir Prolegomen”, Journal of Turkish Studies,=Türklük Bilgisi Araştırmaları, In Memoriam Agah Sırrı Levend Hâtıra Sayısı I 24, s.1(2000), 9-56.
- ARSLAN, Mehmet-AKSOYAK İsmail Hakkı: “*Gelibolulu Âlî'nin Şerh Muhtevâlî Dört Risâlesi*”, Türklük Bilimi Araştırmaları, 1998, S. 6, s. 263-288.
- AVŞAR, Ziya: “*Rûhü'l-Mesnevî'de Mesnevî'nin İlk On Sekiz Beytinin Şerh Yöntemi*”, II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri 10-12 Nisan 2006.
- BAŞARAN, Orhan: “İdrîs-i Bitlisi'nin Şerh-i Kasîde-i Hamriyye'si ve İki Yazma Nüshası”, Nüsha: Şarkiyat Araştırmaları Dergisi = Journal of Oriental Studies IV, S.12 Kış 2004: 7-15.
- BATİSLAM, H. Dilek: “*Tokatlı Ebubekir Kânî Efendi'nin Mensur Letâifnâme ve Hezliyyâtındaki Şerhler*”, II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri 10-12 Nisan 2006.
- BAYAK, Cemal: “Divan Şiiri Üzerindeki Akademik Araştırmalar ve Bir Divan İnceleme Metodu Önerisi”, Journal of Turkish Studies= Türklük Bilgisi Araştırmaları, Kaf Dağının Ötesine Varmak, Fest Scrift in Honor of Günay Kut, Essays Presented by Her Colle Agues and Students II, 27, S.2(2003), s.179-202.
- BELGE, Murat: “*Divan Edebiyatı ve Metin Eleştirisinde Yöntem*”, Yeni Dergisi, C.3, S.36, 1967, s. 215-224.
- BİLGİN, Azmi: “*Eski Türk Edebiyatında Şerh*”, Kayseri ve Yöresi Kültür Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (12-13 Nisan 2001), Bildiriler C.I, 2001, s. 169-173.
- CANIM, Rıdvan: “*Metin Şerhi Geleneğimiz Çerçevesinde Tarlan ve İpekten'in Kaleminden Fuzulî'nin Sana Redifli Gazeli*”, Fuzulî Kitabı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Dairesi Başkanlığı, İstanbul 1996, s.129-140.
- CEYHAN, Adem: “*Kânûnî'nin Bir Gazelinin Düşündürdükleri*”, Yağmur Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi, S.1, Ekim-Kasım-Aralık 1998, s.59-62.
- CEYLAN, Ömür: “Halk İçre Bir Âyineyim”, (Sohbet), Dergâh, C.9, S.127, Eylül 2000, s.12-13, 21.
- COŞKUN, Ali Osman: “Bir Beytin Düşündürdükleri”, Kubbealtı Akademi Mecmûası 27. S.3 (Temmuz 1998), s.11-5.
- ÇALIŞKAN, Adem: “*Yunus Emre'nin Bir İlahisi ve Dilbilim Açısından İncelenmesi*”, Tasavvuf Dergisi, S.12, 2004, s.137-157.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet: “*Nef'inin Kasîdelerinden Örnekler ve Açıklamaları*”, Ölümünün Üçyüzdüncü Yılında Nef'î, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 1991, s.91-135.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet: “Bir Beyitin Çevresinde”, Osmanlı Divan Şiiri Üzerine Metinler, (Haz. Mehmet Kalpaklı), YKY, İstanbul 1999, s.204-207.
- ÇELEBİOĞLU, Amil: “*Yunus'un Şiirleriyle İlgili Şerhler*”, Türk Edebiyatı, S.193, 1989.
- ÇELEBİOĞLU, Amil: “*Yunus'un Bir Şiirinin Şerhi*”, Yunus Emre Sempozyumu, 2-5 Mayıs 1988, Bildiriler, s.95.
- ÇELİK, İsa: “Mevlana'nın Mesnevi'sinin Tercüme ve Şerhleri”, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Yıl: 9, S.19(2002), s.71-94.
- ÇELİK, İsa: “Tasavvufî Şerh Edebiyatı Bağlamında Mesnevi Şerhlerinden Kırk Beyit Yorumu Üzerine Mukayeseli Bir İnceleme” A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Yıl: 10 S. 23(2003), s.33-56.
- ÇEVİRME, Hülya: “*Yunus Emre'nin Bir Şiirinin Göstergebilim Açısından İncelenmesi*” Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (Prof. Dr. Efrasiyap Gemalmaz Özel Sayısı), S.17, 2000, s.75-80.

- ÇIPAN, Mustafa: “*Şeyyad Hamza'nın Hayatı, Eserleri, Şahsiyeti, Kasidesinin İncelenmesi ve On İkinci Beytinin Şerhi*”, Konya Ticaret Odası Yeni İpek Yolu Dergisi (700. Yıl Konya Özel Sayısı I), Konya Mayıs 1998, s.351-360.
- ÇIPAN, Mustafa: “*Şâhidî İbrahim Dede Divançesi'nde Bulunan Mevlevîlikle İlgili Unsurlar ve Bir Gazelinin Şerhi*”, Muğla Üniversitesi Osmanlı'nın 700. Yılında Muğla Sempozyumu, Muğla 6-7 Mayıs 1999.
- DAĞLAR, Abdülkadir: “*Ahmed Cevdet Paşa'nın Belâgat-ı Osmâniyye'sine Hacı İbrâhim Efendi'nin Şerhi: Şerh-i Belâgat*”, II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri 10-12 Nisan 2006.
- DEMİRCİ, Mehmet: “Mesnevi Şerhleri ve Şârihleri”, Kubbealtı Akademi Mecmuası, Yıl 33, S.1(Ocak 2004) s. 20-28.
- DEMİREL, Gamze: “*Neşati'nin Bile Redifli Gazeli Üzerine Bir Tahlil Denemesi*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.11, Temmuz 2001, s.137-146.
- DEMİREL, Şener: “*Ateş Redifli İki Matla Beytinin Karşılaştırılmalı Tahlil Denemesi*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ 2000, Cilt 10, Sayı 2, s.65-89.
- DE VAUX, Carra: “*Şerh*”, İslam Ansiklopedisi, C.11, 1979, s. 429.
- DİLÇİN, Cem: “*Fuzûlî'nin Bir Gazelinin Şerhi ve Yapısal Yönden İncelenmesi*”, Türkoloji Dergisi, C. 9, 1991, s.43-98.
- DİLÇİN, Cem: “*Divan Şiirindeki Paralel ve Ortak Söz Yapılarından Metin Eleştirisinde Yararlanma*”, Türkoloji Dergisi, C.13, S.1, 1999, s.34-66.
- DOĞAN, Muhammet N.: “*Metin Şerhi Bakımından Klâsik Türk Edebiyatı Kaynaklarına Toplu Bir Bakış*”, I. Eski Türk Edebiyatı Kollojyumu, Ankara 17-18 Ocak 1992.
- DOĞAN, Muhammet N.: “Metin Şerhi Üzerine”, Yedi İklim 9, S.63(Haziran 1995), s.70-74.
- ERDOĞAN, Mustafa: “*Edebiyatımızda Şerh Geleneğine Genel Bir Bakış*”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.1, 1996.
- ERDOĞAN, Mustafa: “*Niyâzî-i Mısrî Şerhleri*”, Dergâh, C.6, S.17, 1996.
- ERDOĞAN, Mustafa: “*Şerh-i Noksânı Neylerler?*”, Dergah 12, S.137, (Temmuz 2001), s.20-1. Tanıtma
- FİLİZOK, Rıza: “*Metin Şerhi, Metin Tahlili ve Mehmet Kaplan*”, Dergâh, C.17, S.194, 2006, s.10-11.
- GÖKYAY, Orhan Şaik: “Bakî'nin Bir Beyti Üzerine” Kim Etti Sana Bu Kârı Teklîf : Seçme Makaleler 2, İletişim, İstanbul 1997, s.323-27.
- GÖKYAY, Orhan Şaik: “Şair Necati'nin Bir Beyti Üzerine ”, Kim Etti Sana Bu Kârı Teklîf : Seçme Makaleler 2, İletişim, İstanbul 1997, s.399-404.
- GÜLEÇ, İsmail: “Türk Edebiyatında Cezîre-i Mesnevî Şerhleri”, Osmanlı Araştırmaları= The Journal of Ottoman Studies: Prof. Dr. Nejat Göyünç Armağan 2, S.24(2004) s. 159-79.
- GÜLEÇ, İsmail: “Türk Edebiyatında Mesnevî Tercüme ve Şerhleri”, Journal of Turkish Studies= Türklük Bilgisi Araştırmaları: Kaf Dağının Ötesine Varmak, Fest Scrift in Honor of Günay Kut, Essays Presented by Her Colle Agues and Students II, 27, S.2(2003), s.161-76.
- GÜMÜŞ, Zehra: “*Pîrî Paşazâde Mehmed b. Cemâlî'nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: Tuhfe-i Mîr*”, II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri 10-12 Nisan 2006.
- GÜMÜŞ, Zehra: “Tuhfe-i Şâhidî Şerhlerinden Tuhfe-i Mîr'in Şerh Metodu”, *Mevlânâ, Mesnevi, Mevlevihaneler Sempozyumu*, 30 Eylül-01 Ekim 2006, MANİSA.
- HOLBROOK, Victoria Rowe: “*Klasik Sonrası İmge, Okyanussal Benlik*”, Toplum ve Bilim, S.70, Kış 1996, s.199-214.
- HORATA, Osman: “*Necati Bey'den Baki'ye Döne Döne*”, Bilig, S.7, Güz 1998, s.44-66.
- İLAYDIN, Hikmet: “Fuzuli'nin Bir Gazeli”, Makaleler, Yay. Haz. Nihal İlaydın, Aydın Kitabevi, Ankara 1999, s. 119-28.
- İPEKTEN, Haluk: “*Gazel Şerhi Örnekleri II*”, Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı II Divan Şiiri), S. 415-417, Temmuz-Ağustos-Eylül 1986, s. 260-290.
- İPEKTEN, Haluk: “*Şeyh Galib'in Bir Gazelinin Tahlili*”, Yedi İklim, S.32, Kasım 1992, s.69-74.
- KARABEY, Turgut: “*Metin Şerhi*”, I. Eski Türk Edebiyatı Kollojyumu, Ankara 17-18 Ocak 1992.
- KARTAL, Ahmet: “Sa'dî-i Şîrâzî'nin Bostan İsimli Eserinin Türkçe Tercüme ve Şerhleri”, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi=The Journal of Turkish Cultural Studies, S.5(Güz 2001), s.99-120.

- KILIÇ, Atabey : "*Nef'nin Bir Beyti Üzerine Düşünceler*", Erciyes, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, Yıl 24, S. 284, Ağustos 2001, s. 4-5.
- KILIÇ, Atabey : "*Karnım Açtır Karnım Aç!*", Berceste, S.13, Temmuz 2003, s.3-6.
- KILIÇ, Atabey : "*Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyetü'l-İhvân*", Celal Bayar Üniversitesi II. Uluslar arası Türk Tarihi ve Edebiyatı Kongresi, Manisa 11-12-13 Kasım 2005; "*Manzum Sözlüklerimizden Sübha-i Sıbyân Şerhi Hediyetü'l-İhvân*", *Turkish Studies 1. Cilt 1. Sayı Temmuz-Ağustos-Eylül 2006*, s. 19-28.
<http://www.turkishstudies.net/dergi/cilt1/sayi1/makale/kilic.pdf>
- KILIÇ, Atabey : "*Altıparmak Mehmed Efendi'nin Şerh-i Telhîs-i Miftâh'ında Şerh Metodu*", II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri 10-12 Nisan 2006.
- KILIÇ, Atabey : "*Kadı Burhaneddin'in Bir Gazelinden Hareketle*", Berceste Aylık Kültür Sanat Edebiyat Dergisi, Yıl 5, Sayı 54 Aralık 2006, s. 21-24.
- KIRBIYIK, Mehmet: "*Ferrî Mehmed'in Bir Gazelinin Şerhine Dair*", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S.7, 2000, s.343-359.
- KORTANTAMER, Tunca: "*Teori Zemininde Metin Şerhi Meselesi*", I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu, Ankara 17-18 Ocak 1992.; Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S.VIII., 1994, s.1-10.
- KÖKSAL, Fatih: "Sühan Kasidesinin Tahlili Üzerine", Güneysu 2. Dönem, S.31(Ocak-Şubat 1991), s.17-9.
- KULOĞLU, Nazan: "*Fuzûlî'nin Bir Gazelinin Yapısal İncelenmesi*", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.6, S.1-2, 1994, s.213-227.
- KURNAZ, Cemal: "*Necâtî Beğ, Ahmed Paşa, Hayâlî Beğ ve Nev'î Divanlarındaki Teşbih ve Mecaz Unsurları*", Türk Kültürü Araştırmaları, XXV/1, 1987, s.127-164.
- KURNAZ, Cemal: "Âşık oldur ki kılar cânın fedâ cânânına", Dergah 14, S.157(Mart 2003), s.11-22.
- KURNAZ, Cemal: "Bülbül", TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt 6, TDV, İstanbul 1992, s.485-86.
- KURNAZ, Cemal-M. Tatçı-H. Çeltik : "Manzum Bir Şathiye Şerhi: Mehmed Nesim Efendinin Tuhfe-i Verdiyye'si", Journal of Turkish Studies=Türklük Bilgisi Araştırmaları: Essays in Honour of Barbara Flemming=Barbara Flemming Armağanı II 26, S.2(2002): s.69-95.
- LEWIS, Franklin: "[*Batı'da Mesnevî'den Yapılan İlk Çeviriler, Şerhler, Uyarlamalar ve Esinlenmeler*]", (Çeviren: İsmail GÜLEÇ), İlmî Araştırmalar, S.20, 2005, s.183-202.
- MENGİ, Mine: "*Metin Çalışmaları Terimleri ve Bunlardan Biri: Metin Tahlili*", II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri 10-12 Nisan 2006.
- MORKOÇ, Yasemin Ertek: "*Hâfiz-ı Şîrâzî'nin Bir Gazelini Yapısal Yönden İnceleme Denemesi*", Dergâh, C.16, S.190, s.17-20.
- OKUMUŞ, Necdet: "*Nâilî-i Kadîm'in 'Halvetileriz' Adlı Şiirinin Ali Nihad Tarlan Tarafından Yapılan Şerhi*", Dergâh, C.6, S.68, 1995, s.22.
- OKUYUCU, Cihan: "*Gazel Şerhi Örnekleri (I)*", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.4, 1990, s.467-482.
- OKUYUCU, Cihan: "*Gazel Yorumları 8*", Yitik Düşler, S.32, Mayıs 2003, s.6-7.
- OKUYUCU, Cihan: "*Gazel Yorumları 10*", Yitik Düşler, S.33, Temmuz 2003, s.6-7.
- OKUYUCU, Cihan: "*Gazel Yorumları 11*", Yitik Düşler, S.34, Ağustos 2003, s.3-4.
- OKUYUCU, Cihan: "*Gazel Yorumları 12*", Yitik Düşler, S.36, Ekim 2003, s.6-7.
- OKUYUCU, Cihan: "*Gazel Yorumları 13*", Yitik Düşler, S.37, Kasım 2003, s.6-7.
- OKUYUCU, Cihan: "*Gazel Yorumları 14*", Yitik Düşler, S.40-41, Mart 2004, s.9
- OKUYUCU, Cihan: "*Bir Gazel Şerhi*", Yağmur, S.27, Nisan-Mayıs-Haziran 2005.
- ÖLMEZ, Ahmet: "*Şeyh Galib'in Bir Gazelini Şerh*", Türklük Bilimi Araştırmaları, S.9, 2000, s.317-327.
- ÖZ, Yusuf : "*Tuhfe-i Vehbî Şerhleri*", İlmî Araştırmalar, S. 5, 1997, s. 219-232.
- ÖZTOPRAK, Nihat: "*Yensiz Gömlek Giyip Ağaç Ata Binmek: Yunus Emre'nin Ölüm Konulu Bir Gazelinin Şerhi*", Türk Kültüründe Ölüm Sempozyumu, Marmara Üniversitesi, İstanbul 25-26 Kasım 2004.
- ÖZYILDIRIM, Ali Emre: "*Nedim'in Meşhur Beytine Vakanüvis Es'ad Efendi'nin Şerhi*", Türkooloji Dergisi, S.1, 2000, s.139-143.
- PAKSOY, Kezban: "*Şemseddin-i Sivâsî'nin Şerh-i Gazeliyyât-ı Sultan Murâd-ı Sâlis'i*", II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri 10-12 Nisan 2006.

- PALA, İskender: “*Yol Yol Olmuş Mısralar*”; İsfalt Yol Kültürü, S.1, Mart 1998, s.164-170.
- PEKOLCAY, Neclâ: “*Metin Şerhi*”, I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu, Ankara 17-18 Ocak 1992.
- SAMÎ, Abdurrahman: “*Seyyid Nesimî'nin Bir Beytinin Şerhi*”; (Hazırlayan: Erol Kılıç), Dergah, C.5, S.51, Mayıs 1994, s.8-9.
- SARAÇ, M. Ali Yekta: “*Divan Tahlilleri Üzerine*”; İlmî Araştırmalar, S.8, 1999, s.209-219.
- SEFERCİOĞLU, M. Nejat: “Gitti ey dil kimi sevdik ise cânan diyerek”, Türk Kültürü, S.328, (Ağustos 1990), s. 496-501.
- ŞENTÜRK, Atillâ: “*Zâtî'nin Bir Gazeli ve Düşündürdükleri*”, Türk Dili, S.464, 1990, s.78- 82.
- Şeyh Abdurrahman Sâmî: “*Seyyid Nesimî'nin Bir Beytinin Şerhi*”, (Hazırlayan: Erol Kılıç), Dergâh, C.5, S.51, 1994, s.8-9.
- TARLAN, Ali Nihad: “Bir Rubai'nin Düşündürdükleri”, Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Makalelerinden Seçmeler, AKM, Ankara 1990, s.127-32.
- TATÇI, Mustafa: “*Şeyh Ali Nakşibendî'nin 'Şerh-i Güfte-i Yûnus Emre' Adlı Risâlesi*”, Türk Kültürü, S. 29, 1990.
- TATÇI, Mustafa: “*Nutk-ı Şerif-i Hazret-i Yûnus Emre ve Şerh-i Hazret-i Mısri*”, Türk Kültürü, S.330, 1990.
- TATÇI, Mustafa: “*Gülzâr-ı Aşk, (Mevlid Şerhi) Vesîletü'n-Necât'ı Anlama Çabasıdır*”, Dergâh, C.17, S.194, 2006, s.12-15.
- TÖKEL, Dursun Ali: “*Bir Divan Şairi Sakal Tıraşını Nasıl Anlatır*”, E, S.32, s.20-23.
- TÖKEL, Dursun Ali: “Ontolojik Analiz Metodu ve Bu Metodun Bâkî'nin Bir Gazeli'ne Uygulanışı”, Yedi İklim 11, S.74(Mayıs 1996), s.53-59.
- TÖKEL, Dursun Ali: “Bir Gazel Anlambilimle Nasıl Anlaşılır”, Dergah 13, S.150(Ağustos 2002): 10-11,23.
- TÖKEL, Dursun Ali: “*Divan Şiirine Modern Metin Çözümleme Yöntemlerinden Bakmak*”, II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Kayseri 10-12 Nisan 2006.
- ÜZGÖR, Tahir: “*Metin Şerhi Usûlüne Dair*”, I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu, Ankara 17-18Ocak 1992.
- ÜZGÖR, Tahir: “Su Kasidesi'nin İlk Beytine Dair Bazı Spekülatif Görüşler”, İÜEF Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi 28(1998), s. 531-45.
- YENİKALE, Ahmet: “Necati'nin Kağıt Redifli Gazeli Üzerinde Bir İnceleme”, Türk Dünyası Araştırmaları: Prof. Dr. Fahrettin Kırzioğlu'na Armağan, S.143(Mart-Nisan 2003): s.193-198.
- YENİTERZİ, Emine: “*Metin Şerhi İle İlgili Görüşler*”, I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu, Ankara 17-18 Ocak 1992.
- YETİŞ, Kazım: “*Belâgat, Rhetorique ve Edebiyat Nazariyesi Sahasında Türkçe Neşredilmiş Kitapların Açıklamalı Bibliyografyası I*”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten 1987, s.367-406.
- YILDIRIM, Ali: “*Baki'nin Devriye Türünde Yazdığı Bir Gazeli*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.10, S.1, 2000, s.207-215.
- YILDIRIM, Ali: “*Rodosî-zâde'nin Kasîde-i Nevrûziyye Şerhi*”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.1, 1999, s.217-239.
- YILMAZ, Ali: “*Türk Edebiyatında Esmâ-i Hüsnâ Şerhleri ve İbn-i İsâ-yı Saruhanî'nin 'Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ'sı*”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.2, 1998, s.1- 34.
- YURTGEZEN, Ali: “*Fuzûlî'nin Musammad Gazelini Şerh Denemesi*”, Gülbang, S.6, Kasım 2000.

BASILMAMIŞ TEZLER

- Abdel-Maksoud, Belal, *İbnü'l-Fariz ve İsmail Ankaravi'nin Kaside-i Hamriyye Şerhi*, İstanbul Üniversitesi, 2000.
- AKAT, Davut: *Şem'î Şerh-i Bahâristân*, (Yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi 1999.
- AKKOYUN, Şükrü: *Şem'î Saâdetnâme*, (Yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi 1999.
- AKSOY, Mustafa: *Lutfullah bin Kutbeddin (Molla Lutfi)nin Risâle-i Mevlânâ Lutfî'si*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1991.
- ARSLAN, Fikret: *Mevâhibü'l-Edîb Fî Şerhi Muğni'l-Lebîb'in Baştan İne'ye Kadar Tahkiki*, (Doktora tezi), Selçuk Üniversitesi 2003.

- ARSLAN, Sabahattin, *İsmâil Hakkı Bursevî, Şerhü'l-Mesnevî III. Cilt: Transkripsiyonlu Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi 2000.
- ASLAN, Hacer: “Sûdî'nin Şerh-i Divân-ı Hâfız'ının II. Cildinde Klâsik Türk Edebiyatıyla İlgili Kavramlar”, YLT, Kırkkale Üniversitesi, 2004.
- ASLANTÜRK, Mahmud: *Şerh-i Cezîre-i Mesnevî (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-İndeks)*, (Yüksek lisans tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi 1996.
- AYTEKİN, Ülker: *Sarı Abdullah Efendi ve Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, (Doktora tezi), Marmara Üniversitesi 2002.
- BANKIR; Mehmet Malik, “Şerh-i Cezire-i Mesnevî :İnceleme-Metin-Sözlük”, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi 2004.
- BAŞ, Münire Kevser, “Lâmi’i Çelebi'nin Şerh-i Muammeyat alâ Esmâ-i Hüsnâ'sı”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi 1999.
- BAŞTÜRK, Orhan: *Sürûrî'nin Mesnevî Şerhi (Tanıtım-İndeks-Tenkitletli Metin)*, (Yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi 1997.
- BAŞTÜRK, Şükrü: *Şerh-i Dîbâce-i Gülistân*, (Yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi 1997.
- Belal Abdel-Maksoud: *İbnü'l-Fârîz ve İsmâil Ankaravî'nin Kasîde-i Hamriyye Şerhi*, (Yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi 2000.
- CALP, Mehrali, “Tâci-zâde Ca'fer Çelebi Divanı'nın Şerhi: Elli Gazel”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi 1987.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmet, “Necati Bey Divanı'nın Tahlili ve Sistematiik İncelemesi”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1966.
- ÇAYLIOĞLU, Abdullah: *Niyazî-yi Mısrî Hazretleri'nin Gazellerine Yapılan Şerhler*, (Yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi 1994.
- ÇELİK, İsa: *Abidin Paşa (1259/1843-1324/1906)'nın Mesnevî Şerhi ve Tasavvufî Düşünceleri*, (Yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi 2001.
- DAĞLAR, Abdülkadir : Şem'î Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (I. Cilt) (İnceleme-Tenkitletli Metin-Sözlük), (Devam eden doktora tezi, Danışman: Doç. Dr. Atabey Kılıç), Kayseri.
- DAMAR, Abdullah: *Menâzilü's-Sâirîn Şerhleri ve Âb-ı Hayât*, (Doktora tezi), Uludağ Üniversitesi 2002.
- DİLEK, Uğur Bekir: *Ebü'n-Nâfi' El-Kazâbâdî ve Şerhu Ferâ'idi'l-Fevâ'id'inin Tahkik Ve İncelemesi*, (Yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi 2003.
- DURAK, Hasan Hüseyin: *Usfurî'nin Kırk Hadis Şerhi'nin Tahkik, Tahriç, Tercüme ve Tenkidi*, (Yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi 2002.
- DURGUN, Selahattin, “Sarı Abdullah Efendi ve Şerh-i Mesnevî (Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevî)” Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi 1993.
- DURU, Rafiye: *İsmâil Hakkı el-Bursevî'nin Şerh-i Pend-i Attâr'ı*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1998.
- DÜNDAR, Seyhan: *Şem'î Şem'ullâh'ın Şerh-i Gülistân'ı*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1998.
- ELBİR, Bilal, “Surûrî'nin Şerh-i Şebistan-ı Hayâl'i: Metin, İnceleme” (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi 2003.
- ERDOĞAN, Ayhan: *Mufasssal Şerhi İklid Adlı Yazmanın Baştan Merfûât, Mansûbât, Mecerûbât Adlı Bölümlerin Tahkiki*, (Doktora tezi), Selçuk Üniversitesi 1998.
- ERDOĞAN, Güsâmettin: *İmâm Birgivi'nin el-Emsiletü'l-Fadliyye Şerhi (İnceleme ve Edisyon Kritik)*, (Yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi 2002.
- ERDOĞAN, Mustafa: *Niyâzî-i Mısrî Şerhleri*, (Mezuniyet tezi), Gazi Üniversitesi 1994.
- ERTEK, Yasemin, “Sûdî Bosnavî'nin Şerh-i Divân-ı Hâfız'ı” Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi 1994.
- EŞMELİ, Muhammed Ali, İsmâil Hakkı Bursevî'nin Muhammediyye Şerhi (II. Cilt) Ferahu'r-Rûh, İstanbul Üniversitesi, 2001
- GÜLEÇ, Hüseyin: *Ebu'l-Velîd el-Bâcî el-Müntekâ'sındaki Şerh Metodu*, (Yüksek lisans tezi), Atatürk Üniversitesi 1996.
- GÜLEÇ, İsmail: “İ. Hakkı Bursavî'nin Rûhü'l-Mesnevisinin İncelenmesi”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi 2003.

- GÜMÜŞ, Nevin: *İsmâil Hakkı Bursevî'nin Kitabül-Envar'ı ve Şerhi (Hayatı-İnceleme-Tenkidli Metin)*, (Doktora tezi), Erciyes Üniversitesi 1998.
- GÜMÜŞ, Zehra: *Pîrî Paşa-zâde Cemâlî Mehmed b. Abdülbâkî, Tuhfe-i Mîr [Tuhfe-i Şâhidî Şerhi] (İnceleme-Tenkidli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi.
- HEKİMOĞLU, Muhammet: *Şerhu İbn Âkil'deki Şâhid Beyitlerin İncelenmesi*, (Doktora tezi), Kırıkkale Üniversitesi 1998.
- KARACABEY, Salih: *Hattâbî'nin Hadis İlmindeki Yeri ve Şerh Metodu*, (Doktora tezi), Uludağ Üniversitesi 1990.
- KARAHAN, Abdülkadir: "Türk Edebiyatında Kırk Hadis: Toplama, Tercüme ve Şerhler", Docentlik Tezi, İstanbul Üniversitesi 1952.
- KARAVELİOĞLU, Murat Ali: *İsmâil Hakkı Bursevî'nin Muhammediye Şerhi (1. cilt) Ferahu'r-Rûh*, (Yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi 1999.
- KAYACIK, Ahmet: *Ebherî'nin İsmâîlî'nin İlk Şerhleri*, (Doktora tezi), Erciyes Üniversitesi 1996.
- KEYİK, Sevgi Elif : *XVI. Yüzyıl Sanatçılarından Şem'î'nin Şerh-i Pendnâmesi*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 2001.
- KILIÇ, Atabey: *Üskübî'nin Şerh-i Telhîs'i*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1990.
- KOÇOĞLU, Turgut: *Şefik-nâme Şerhi ve Edhem ü Hü mâ Mecmuası (İnceleme-Tenkidli Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, (Yüksek lisans tezi), Erciyes Üniversitesi 2004.
- KOÇOĞLU, Turgut : *Şem'î Şem'ullâh Şerh-i Mesnevî (II. Cilt) (İnceleme-Tenkidli Metin-Sözlük)*, (Devam eden doktora tezi, Danışman: Doç. Dr. Atabey Kılıç), Kayseri.
- KONUR, Himmet, "Kemal Paşa-zâde'nin Kaside-i Hamriye Şerhi Edisyon Kritik ve Tahlil", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi 1992.
- MACİT, Muhittin: *İbn-i Rüşd ve Metafizik Şerhleri*, (Doktora tezi), Marmara Üniversitesi 2002.
- Muhammey Ali: *İsmâil Hakkı Bursevî'nin Muhammediye Şerhi (II. Cilt) Ferahu'r-Rûh*, (Yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi 2001.
- OĞUZ, Meral (ORTAÇ): *Sürûrî'nin Şerh-i Dîvan-ı Hâfız'ı*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1998.
- OKATAN, Halil İbrahim: *Sürûrî'nin Bahrü'l-Meârif'i*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1986.
- ONAT, Tuba, "İsmail Hakkı Bursevî'nin Şerh-i Pend-i Attar'ı: İnceleme-Metin, 30-80 vr.", Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, 1998.
- ÖZÇELİK, Harun: *Çeşitli Yönleriyle Buhârî Şerhi Feyzu'l-Bârî*, (Doktora tezi), Atatürk Üniversitesi 2002.
- ÖZDEMİR, Sevim: *Necm el-Dîn Said b. Muhammed el-Sadi'nin Şerh Aruz el-Savi İsimli El Yazma Eserinin Metin Tenkidi*, (Doktora tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi 2001.
- ÖZTAHTALI, İbrahim İmran: *Lâmi'f Çelebi Şerh-i Dibâce-i Gülistân (İnceleme-Metin)*, (Yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi 1997.
- ÖZKÜRKÇÜLER, Ayşe: *Şeyh Sadreddîn Konevî'nin Hadîşçiliği ve "Şerhu'l-Erbâine Hadîsen" Adlı Eseri*, (Yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi 1998.
- ÖZTÜRK, Şeyda, "Şem'î'nin Mesnevî Şerhi", (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi 2003.
- SANCAKLI, Saffet: *Begavî ve Şerhü's-Sünne'deki Şerh Metodu*, (Doktora tezi), Uludağ Üniversitesi 1996.
- SEVİM, Abdullah: *Kadthan'ın Şerhu'z-Ziyâdât Adlı Eserinin Tahkik ve Tahlili*, (Doktora tezi), Marmara Üniversitesi 2002.
- SEYHAN, Ahmet Emin: *İbn Hacer el-Askalânî ve Fethu'l-Bârî'deki Metodu*, (Yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi 1995.
- SİPAHİ, Ferit: *Zâtî Dîvânî'ndan Yetmiş Beş Gazelin Şerhi*, (Yüksek lisans tezi), Niğde Üniversitesi 2002.
- SOYER, Murat: "İsmail-i Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi I", Tamamlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- ŞAHİN, Ebubekir Sıddık: *Kaside-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümeleri*, (Yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi 1997.
- ŞENEL, Nazlı, "Attar'ın Pendnâmesi'nin Türkçe Şerhi", Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi 2004.
- TARTI, Nevzat: *İbn Abdî'l-Berr ve et-Temhîd'indeki Şerh Metodu*, (Yüksek lisans tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi 1994.

- TAŞÇI, Ahat: *Divrikli Muhammed b. İbrahim ve el-Muvaddıhu'l-Vefıyy (Şerhu'l-Avâmili'l-Cedîd) Adlı Eseri (İnceleme ve Tahkik)*, (Yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi 2003.
- TAŞTAN, Ahmet: *Bir Şârih Olarak İsmail Hakkı Bursevi ve Edebi Şerhleri*, (Yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi 1999.
- TAŞTAN, Erdoğın, “İsmail-i Ankaravî'nin Mesnevî Şerhi I”, Tamamlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- TOBAY, Ahmet: *Yusuf Efendizade Abdullah Hilmî ve Hadis Şerhçiliğindeki Yeri*, (Doktora tezi), Marmara Üniversitesi 1991.
- TOPRAK, Sengül: *Neşâtî'nin Şerh-i Kasâ'id-i Örfisi*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1998.
- ULUS, Hasan Fehmi: *Şemseddîn Niksârî ve Şerhu'l-İzâh'ı*, (Doktora tezi), İstanbul Üniversitesi 1994.
- UYSAL, Selçuk: *Mehmed b. Abbâs'ın Keşfe'l-Ferâid'i*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1990.
- ÜLKEN, Fatih: *Şeyh İsmâil Ankaravî'nin Miftâhü'l-Belâga ve Misbâhü'l-Fesâha'sı*, (Yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi 1990.
- ÜNLÜ, Osman: *Şerh-i Dîvân-ı Sâib-i Tebrizî'den Elif Harfli Gazeller*, (Yüksek lisans tezi), Celal Bayar Üniversitesi 2001.
- YAMAN, Ahmet, “Sudi-i Bosnevi: Şerh-i Divan-ı Hafız, 3. Cilt”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi 2004.
- YILMAZ, Ozan, “Urfî'nin Kasidelerine Yazılan Türkçe Şerhler”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2004.
- YILMAZ, Yavuz: *Müstakîmzâde'ye Göre Bazı Manzûmelerin Şerhi*, (Yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi 2001.